

HORNYÁK SZABOLCS*

Kérdések a járművezetéstől eltiltás köréből

A magyar büntetőjog szankciórendszere duális jellegű, ami azt jelenti, hogy a jogkövetkezmények két fajtáját különböztethetjük meg, a büntetéseket és az intézkedéseket. A Btk. a büntetések között sorolja fel a járművezetéstől eltiltást, amely az elítéltet attól a jogától fosztja meg ideiglenesen vagy véglegesen, hogy járművet vezessen.

A járművezetéstől eltiltás jogkorlátozó jellegű büntetés, amely nemcsak az újabb közlekedési bűncselekmény elkövetésének megelőzésére, de általában a veszélyt jelentő közlekedési magatartás meggátolására is alkalmas. Ekként tehát kettős funkciója van: egyfelől megelőzést szolgáló reakció az elkövetett bűncselekményre, de hatékony eszköz az alkalmatlan elkövetők közlekedésből történő kizárására.¹

E szankció a többi büntetéshez képest látszólag a mindennapi élet egy kisebb szegmensét érinti, hiszen nem jár szabadságelvonással vagy a jövedelem meghatározott részének elvonásával. Ez azonban csak látszólag van így: napjainkban a járművezetés sok esetben nélkülözhetetlen feltétele a munkavállalásnak, gyakran tapasztalható, hogy a vezetési jogosultság elvesztése megnehezíti vagy teljesen ellehetetleníti a munkába járást vagy a munka ellátását, ekként rendkívül komoly egzisztenciális következményekkel járhat, amelyek nemcsak a terheltet, hanem a családját is érintik. Így e büntetés kiszabása során igen körültekintőnek kell lenni, hiszen az nem okozhat a büntetés célján túlmutató, aránytalanul súlyos következményt, nem járhat azzal, hogy az elkövető a teljes egzisztenciáját elveszítse, és ezáltal az általa eltartottak megélhetése is veszélybe kerüljön.

A járművezetéstől eltiltás igen gyakran alkalmazott szankció: 2015-ben a jogerősen elítélt terheltek 21,13 %-ával szemben került kiszabásra.² E magas arány egyik nyilvánvaló oka a Btk. azon előírása, hogy az ittas járművezetés és a járművezetés bódult állapotban bűncselekmények elkövetőivel szemben kötelező kiszabni, attól csak különös méltánylást érdemlő helyzetben lehet eltekinteni.

* bíró, Budai Központi Kerületi Bíróság

¹ NAGY FERENC: *A szankciórendszer*. Jogtudományi Közlöny 2015/1. 9. p.

² forrás: A büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenység főbb adatai I. 2015 <http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok/245.pdf> (2017. július 23-i állapot szerint)

I. A járművezetéstől eltiltás szabályozásának rövid áttekintése

A járművezetéstől eltiltás 1971 óta szerepel önálló büntetésként a szankciórendszerben, korábban a foglalkozástól eltiltás körében volt lehetőség a vezetési jogosultság elvonására. Rendelkezéseit a közlekedési bűncselekmények önálló rendszerét felállító³ 1971. évi 28. törvényerejű rendelet 11. §-a mellékbüntetésként iktatta a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény 52/A-52/B. §-ába. A szabályozás koncepciója az volt, hogy az egyes különös részi törvényi tényállásoknál külön feltüntette a törvényhozó, hogy e mellékbüntetés alkalmazásának is helye van. Kiszabására azzal szemben kerülhetett sor, aki a jogszabály szerint engedélyhez kötött jármű vezetésére vonatkozó közlekedési szabályok megszegésével vagy az azokban való járatlanság következtében követett el bűncselekményt. A járművezetéstől eltiltás legrövidebb tartama 6 hónap, leghosszabb tartama 10 év volt. A miniszteri indokolás szerint a foglalkozástól eltiltás esetén meghatározott egy éves törvényi minimumhoz képest azért került sor e szankciónál ennél rövidebb időtartam meghatározására, mert az önálló mellékbüntetés bevezetésétől annak gyakoribb, egyben hatékony és differenciált alkalmazását várta a törvényhozó. Álláspontja szerint a túl magas alsó határ gátolta volna a szélesebb körű alkalmazását. A miniszteri indokolás kiemelte, hogy a járművezetéstől eltiltás alkalmazása és időtartamának meghatározása nem a cselekmény objektív súlyától, a bekövetkezett eredménytől függ, hanem az elkövető által tanúsított magatartástól, a szabályszegés jellegétől, annak a veszélynek a fokától, amely abból adódna, hogy az elkövető továbbra is vezethetne járművet.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1978. évi IV. törvény) szintén mellékbüntetésnek tekintette a járművezetéstől eltiltást, azonban alkalmazásának feltételeit a korábbiakhoz képest pontosabban határozta meg. Szakított a korábbi szabályozási koncepcióval, így az általános feltételek teljesülése esetén a járművezetéstől eltiltás bármely bűncselekmény esetén kiszabhatóvá vált. Az 1978. évi IV. törvény 58. §-a szerint két esetben kerülhetett sor járművezetéstől eltiltásra: ha az elkövető a bűncselekményt az engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével követte el, illetve ha bűncselekmények elkövetéséhez járművet használt. Ez utóbbi az úgynevezett mozgó bűnözés elleni fellépés lehetőségét teremtette meg. A gyakorlat tapasztalatai azt mutatták, hogy esetenként a bűncselekmények egész sorozatát követik el gépjárművel, mivel az nagy mértékben megkönnyíti a végrehajtást és a helyszínről történő menekülést. A miniszteri indokolás kiemelte, hogy a járművezetéstől eltiltás alkalmazása egyik esetben sem volt kötelező, az mindig a bíróság mérlegelésétől függött. Ennek okát abban adta meg, hogy a kötelező eltiltás indokolatlan joghátrányt jelentett volna a közlekedési bűncselekmények elkövetőivel szemben, és akadályozta volna az egyéniesített büntetés kiszabását. A törvény a határozott ideig tartó járművezetéstől eltiltás legrövidebb időtartamát a korábbi szabályozáshoz képest egy évre emelte fel. Megjegyzendő, hogy bár a járművezetéstől eltiltás mellékbüntetésként szerepelt a Btk.-ban, a törvény rendelkezései alapján azonban lehetőség volt arra, hogy a három évet meg

³ ERDŐSY EMIL: *A közlekedési bűncselekmények*. In: Földvári József (szerk.): *Magyar büntetőjog*. Különös rész, Budapest, 2005. 160. p.

nem haladó szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények esetén a bíróság főbüntetés helyett, önállóan szabja ki, amelyet az 1978. évi IV. törvény 88. §-a tett lehetővé.

Az 1978. évi IV. törvény szankciórendszerét lényegesen módosító 2009. évi LXXX. törvény a járművezetéstől eltiltást is érintette. Megszüntette a főbüntetés kategóriáját azzal, hogy a továbbiakban büntetések és mellékbüntetések között tett különbséget, lényegesen leszűkítve az utóbbiak körét. A korábbi mellékbüntetések közül több – köztük a járművezetéstől eltiltás – a büntetések közé került. Az új szabályozás azonban a járművezetéstől eltiltás alkalmazási körét a korábbi rendelkezésekkel egyezően határozta meg, továbbra is akkor lehetett önállóan kiszabni, ha a bűncselekmény büntetési tétele a három évi szabadságvesztést nem haladta meg. E módosítás vezette be a Btk. szabályai közé a beszámítást azzal⁴, hogy előírta, hogy a járművezetéstől eltiltás tartamába be kell számítani azt az időt, amelynek tartamára az elkövető vezetői engedélyét – a járművezetéstől eltiltásra ítéletét megelőzően – a bűncselekménnyel összefüggésben visszavonták.

II. A járművezetéstől eltiltás szabályai

A hatályos Btk. a járművezetéstől eltiltást a büntetések között sorolja fel. A Btk. megtartotta az önálló alkalmazására vonatkozó korábbi szabályt, a 33. § (4) bekezdése értelmében ugyanis ha a bűncselekmény büntetési tételének felső határa háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb, szabadságvesztés helyett e büntetés akár önállóan, akár más büntetéssel együtt is kiszabható. A korábbi szabályokhoz képest egyértelműen szigorításként kell értékelni,⁵ hogy bizonyos esetekben – ittas járművezetés, illetve járművezetés bódult állapotban bűncselekmények elkövetése esetén – kötelező kiszabni, ugyanakkor az enyhítés irányába mutat, hogy a legrövidebb időtartama egy hónap.

A járművezetéstől eltiltásnak két mérlegelést igénylő és egy kötelező esete van. A Btk. 55. § (1) bekezdése szerint azzal szemben lehet kiszabni, aki az engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével követi el a bűncselekményt, vagy aki a bűncselekmények elkövetéséhez járművet használ. A (2) bekezdés szerint viszont el kell tiltani azt, aki járművezetés ittas állapotban vagy járművezetés bódult állapotban bűncselekményt követ el. Ez egyébként csak különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető.

Látható, hogy a mérlegelést igénylő esetek szabályozásában változás nincs, a mozgó bűnözés visszaszorítását célzó esettel kapcsolatban azonban ki kell emelni, hogy a felelősség megállapításához legalább két bűncselekmény elkövetésére van szükség. Ehhez kapcsolódóan említendő, hogy a törvényben rögzített „használ” fogalmat a bírói gyakorlat részletesen kimunkálta. A Btk. 38. I/A. pontjának b) alpontja szerint e fogalom alatt értendő minden olyan magatartás, amely valamely bűncselekmény elkövetését, annak leplezését, az elkövető menekülését, a bűncselekmény tárgyának őrzését, tárolását stb.

⁴ A beszámítást ezt megelőző anomáliához lásd. HAJDU MÁRIA: *A járművezetéstől eltiltás végrehajtása*. Magyar Jog 2004/2.71. p.

⁵ Tóth Mihály szerint a járművezetéstől eltiltás kötelező kiszabásának előírása annak egyik példája, hogy az új Btk. megalkotásakor a törvényhozó megszegte a közte és a jogalkalmazó között a helyes egyensúlyból adódó kompetenciahatárokat. Utal arra, hogy csak a szakma egyöntetű fellépésére került sor e büntetés kivételes mellőzésének lehetővé tételére. TÓTH MIHÁLY: *Az új Btk. bölcsőjénél*. Magyar Jog 2013/9. 532. p.

felőleli. Lényegében idetartozik tehát minden olyan tevékenység, amelynél a jármű igénybevétele a bűnözéshez szorosan tapadó, egyben ismétlődő és tartós elemként jelentkezik. Nincs helye azonban a használat megállapításának akkor, ha a jármű csak tárgya a szándékosan elkövetett bűncselekménynek, pl. jármű önkényes elvétele esetén. „Használónak” kell tekinteni – amennyiben tettese vagy részese a bűncselekmény elkövetésének – a gépjármű üzemeltetőjét, annak vezetőjét, illetve rajtuk kívül azokat is, akik a járművet ismételt bűncselekmény céljára – akár utasként is – igénybe veszik.

A járművezetéstől eltiltás kiszabása kötelező előírásának nyilvánvaló jogpolitikai indoka az, hogy erőteljesebb fellépést tegyen lehetővé a csökkenő tendenciát mutató, de még mindig nagy számban előforduló ittas járművezetésekkel, és a növekvő számú bódult állapotban elkövetett járművezetésekkel szemben. Bár e bűncselekmények alapese-tének büntetési tétele nem tükröz kiemelkedően nagy tárgyi súlyt, az absztrakt társadalomra veszélyességük magasabb foka az esetlegesen okozható súlyos következmények reális lehetősége miatt nem vitatható. Szükségesnek tartjuk azonban felhívni a figyelmet arra, hogy a járművezetéstől eltiltás általában más büntetés – leggyakrabban pénzbüntetés – mellett kerül kiszabásra, így összességét tekintve akár súlyosabb hátrányt is jelenthet az első ízben felelősségre vont elkövetőnek, mintha személy elleni erőszakos bűncselekményt (pl. testi sértést) követett volna el.

A Btk. 56. § (1) bekezdése értelmében a járművezetéstől eltiltás határozott ideig tart, vagy végleges hatályú. A (6) bekezdés szerint végleges hatállyal az tiltható el, aki a járművezetésre alkalmatlan. A fentebb már idézett BKv 38. II. pontja szerint mindenképp az az elkövető tekintendő alkalmatlannak a járművezetésre, aki a jármű biztonságos vezetésére életkoránál, betegségénél vagy személyisége valamely tartós korlátozott-ságánál fogva képtelen, de az is, akinél súlyos fokú és állandósult jellemhiba, kifogásolható életvezetési stílus észlelhető (idült alkoholizmus, korábbi ittas járművezetés miatti többszörös elítélés stb.).

Fontos szabály, hogy a járművezetéstől eltiltás meghatározott fajtájú (légi, vasúti, vízi vagy közúti) és kategóriájú járműre is vonatkozhat. Ennek nemcsak azért van gyakorlati jelentősége, mert a meghatározott fajtájú és kategóriájú jármű vezetésétől eltiltás nem fosztja meg az elkövetőt attól, hogy az eltiltással nem érintett járműveket vezethesse, hanem a közúti közlekedés esetén az utánpótlás kötelezés miatt is. Általános büntetékiszabási elv, hogy a meghatározott kategóriára történő eltiltás esetén az elkövetett bűncselekmény jellegét, tárgyi súlyát és az elkövető személyiségének feltárt jellemzőit együttesen értékelve először azt kell eldönteni, hogy az elkövető valóban csak meghatározott jármű vezetésével kapcsolatosan szegi-e meg a közlekedési előírásokat, és van-e alap annak megállapítására, hogy az esetleges egyéb jármű vezetése közben szabályosan közlekedik. Ugyancsak tekintettel kell lenni arra, hogy az elítélt olyan járművet ne vezessen, amellyel a bűncselekményt megvalósította (BKv 38. III. pontja).

III. A járművezetéstől eltiltás alapjogi aspektusai

Általános megállapítás, hogy a járművezetéstől eltiltás jogfosztó-jogkorlátozó jellegű büntetés, ami azt jelenti, hogy a jogerős ítélettel az elítélt a járművezetéshez való jogosultsága ideiglenesen vagy véglegesen megszűnik. Kérdésként merül fel, hogy a jármű-

vezetés alapvető jognak tekinthető-e, vagy pedig olyan jogosultságnak, amelyet az állam meghatározott szerve bizonyos feltételek fennállása esetén az egyén számára biztosít.

A járművezetés az Alaptörvény XXVII. cikk (1) bekezdésében írt szabad mozgáshoz való joghoz kapcsolódik, amely szerint mindenkinek, aki törvényesen tartózkodik Magyarország területén, joga van a szabad mozgáshoz és a tartózkodási helye szabad megválasztásához. Az Alkotmánybíróság a korábbi döntéseiben több esetben foglalkozott a szabad mozgáshoz való jog és a közlekedés kapcsolatával, és megállapította, hogy a szabad mozgáshoz való jog a helyváltoztatáshoz való jog szabadságát jelenti. A testület a 60/1993. (XI. 29.) AB határozatban⁶ értelmezte a szabad mozgáshoz való jog alkotmányos tartalmát, kifejtve, hogy a közlekedés szabadsága ugyan nincs külön nevesítve, de a szabad mozgáshoz való jog magában foglalja a járművön vagy járművel és anélkül való helyváltoztatás, a közlekedés szabadságát is.

A másik, témánk szempontjából irányadó 3/1998. (II. 11.) AB határozat⁷ szerint a közlekedés szabadsága nem fogható fel abszolút jellegű, korlátozhatatlan jogosultsággént. Kellő indokokkal, alapvetően mások életének, biztonságának védelme érdekében a jogalkotó meghatározhatja azokat a szabályokat, amelyek a közlekedésben részt vevő személyekre vonatkoznak. E körbe tartozik például az, hogy a jogalkotó a járművezetőtől megkívánja, hogy vezetésre alkalmas állapotban legyen, rendelkezzen vezetői engedéllyel, illetve hogy betartsa a közlekedés rendjét biztosító jogszabályi előírásokat. Az előírt szabályok megtartását a jogalkotó különböző szankciók kilátásba helyezésével elősegítheti, amelyek lehetnek igazgatási jellegűek, valamint szabálysértési és büntetőjogi jogkövetkezmények is.

További kérdésként merül fel az a gyakran tapasztalt hivatkozás, hogy a vezetői engedély helyszínen történő elvétele valójában egy büntető eljárásjogi kényszerintézkedés, hiszen jogerős bírói döntés nélkül fosztja meg a terheltet attól a jogától, hogy járművet vezessen. Ez a védelmi érvelés sok helyütt kiegészül az arra való hivatkozással is, hogy a vezetői engedély elvétele az ártatlanság vélelmének megsértését is jelenti egyben.

Az Alkotmánybíróság a 3/1998. (II. 11.) AB határozatában kiemelte, hogy a vezetői engedély helyszíni elvétele nem eljárásjogi kényszerintézkedés, hanem hatósági igazgatási rendelkezésnek, mégpedig hatósági engedély visszavonásának minősül. Ennek indoka az, hogy a járművezetés engedélyhez kötött tevékenység, és az engedélyezési eljárás során a hatóság különböző feltételeket figyelembe véve dönt a vezetői engedély megadásáról, amellyel egyben – a közösségi és egyéni érdekek védelmének érdekében – kötelezettségeket is előír az engedélyt elnyerő járművezető számára. Így amennyiben a hatóságnak közvetlenül vagy közvetve olyan információ kerül a birtokába, amelyek arra utalnak, hogy az engedélyezett tevékenység gyakorlásának feltételei már nem állnak fenn, az engedélyt végleg vagy időlegesen visszavonja. Az Alkotmánybíróság szerint a vezetői engedély visszavonása nem válik büntetőjogi szankcióvá azért, mert a jogszabály a büntetőeljárás megindításához köti. Nem előrehozott büntetés, mert közlekedési bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja alapozza meg, és éppen erre figyelemmel a közúti közlekedés biztonságának megóvása érdekében történik.

⁶ ABH 1993, 507–512. pp.

⁷ ABH 1998, 61–70. pp.

Ezzel ellentétes álláspontot fogalmaz meg *Baur Péter*, aki a büntető eljárásjogi kényszerintézkedések jellegzetességeivel történt összevetés után azt a következtetést vonja le, hogy a vezetői engedély visszavonása tartalmában, vagyis az alkalmazásának és joghatásainak tekintetében teljes egyezőséget mutat az eljárásjogi kényszerintézkedésekkel, így „olyan büntetőeljárás során alkalmazott kényszerintézkedés, amely a Be.-ben nincs szabályozva.”⁸

Álláspontunk e vonatkozásban az Alkotmánybíróság határozataiban foglaltakkal egyező, azzal a kiegészítéssel, hogy bár a vezetői engedély helyszínen történő elvétele nem büntető eljárásjogi kényszerintézkedés, az ezzel kapcsolatos döntések során is figyelemmel kell lenni a tisztességes eljárás minden eljárási szakaszban érvényesítendő követelményére.

IV. A járművezetéstől eltiltás gyakorlati problémái

a) A gyakorlatban sokszor problémaként merül fel a helyszínen elvett vezető engedély eljárás alatti visszaadása.

A közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 32. §-a szerint az ellenőrzésre jogosult szerv nevében eljáró személy az eljárása során a vezetői engedélyt a helyszínen akkor veszi el, ha a járművezető meghatározott közlekedési bűncselekmény⁹ elkövetésével gyanúsítható, ha a járművezető járművezetéstől eltiltás hatálya alatt áll, vagy a közlekedési igazgatási hatóság a vezetési jogosultságának szünetelését jogerősen elrendelte, illetve ha gyanú van arra, hogy a vezetői engedély hamis, meghamisították vagy azzal más módon visszaéltek.

Témánk szempontjából annak az esetkörnek van jelentősége, ha a járművezető valamely felsorolt közlekedési bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható. Ebben az esetben ugyanis a Rendelet 36. § (1) bekezdése szerint a közlekedési igazgatási hatóság a vezetési jogosultság szünetelésének elrendelésével korlátozza a közúti közlekedésben való részvételt. A vezetésre való jogosultság szünetelésének kezdő napja a vezetői engedély helyszíni elvételének napja, ha pedig erre nem került sor, a büntetőeljárás megindításának napja. Amennyiben a büntetőeljárás ismeretlen tettes ellen indult, a vezetési jogosultság kezdő napja a megalapozott gyanú közlésének napja [Rendelet 36. § (3) bekezdés b) pont].

Főszabály, hogy a vezetési jogosultság ezekben az esetekben a büntetőeljárás jogerős befejezéséig szünetel, azonban a Rendelet 36. § (8) bekezdése akként rendelkezik, hogy a vezetői engedélyt a határidő letelte előtt vissza kell adni a vádemelést megelőzően az ügyben eljáró ügyészség, a vádemelést követően az ügyben eljáró bíróság értesítése alapján. Ilyenkor a közlekedési igazgatási hatóság a vezetői engedély visszaadásának

⁸ BAUR PÉTER: *A kényszerintézkedés, ami nincs... (Tanulmány a járművezetéstől való ideiglenes eltiltásról)*. Magyar Jog 1992/8. 478. p.

⁹ Közúti veszélyeztetés (Btk. 234. §), közúti baleset során maradandó fogyatékossgot, halált, kettőnél több ember halálát vagy halálos tömegszerencsétlenséget okozó közúti baleset okozása [Btk. 235. § (2) bekezdés], járművezetés ittas állapotban (Btk. 236. §), illetve járművezetés bódult állapotban (Btk. 237. §).

és a vezetési jogosultság szünetelésének megszűnését a nyilvántartásba bejegyzi, és ezekről az értesítést küldő hatóságot tájékoztatja.

E szabályozással kapcsolatban kérdésként merül fel mindenekelőtt az, hogy mi alapozhatja meg a vezetői engedély visszaadásával kapcsolatos döntést, másfelől pedig, hogy mi lehet ennek a formája. A felvetett kérdések megválaszolását nehezíti, hogy egyaránt figyelemmel kell lenni a fent kifejtett alapgondolatra, mely szerint a vezetési jogosultság szünetelése nem büntető eljárásjogi kényszerintézkedés, de nem lehet függetleníteni magunkat attól, hogy a vezetési jogosultságában korlátozott személy büntetőeljárás hatálya alatt áll, amelynek befejezésével vele szemben a Btk.-ban meghatározott járművezetéstől eltiltás büntetés szabható ki, és ebbe a vezetői engedély elvételétől vagy leadásától számított idő beszámítandó. Ezért van az, hogy a vezetői engedély visszaadásáról a büntetőeljárás tartama alatt – az eljárási szakaszoknak megfelelően – az ügyész, illetve a bíróság dönt.

Kiindulási pontunk tehát az, hogy a vezetési jogosultság szünetelése nem büntetőeljárás kényszerintézkedés, hanem jellegét tekintve – jogszabály által kötelezően előírt – hatósági döntés, amely a terhelt vezetési jogosultságát igazgatási szempontból, a közlekedésben részt vevők biztonságának biztosítása végett korlátozza arra tekintettel, hogy megalapozott gyanú áll fenn valamely közlekedési bűncselekmény elkövetésére. Erre figyelemmel álláspontunk szerint csak kivételes esetben kerülhet sor a vezetői engedély visszaadásának elrendelésére. Ilyen lehet az, ha a bizonyítási eljárás során olyan tény, körülmény merül fel, amely valószínűsíti, hogy a terhelttel szemben a büntetőeljárást meg kell szüntetni vagy őt fel kell menteni, illetve amely alapján a cselekménye enyhébben minősül (pl. közúti baleset okozása során nem állapítható meg a minősített esetekben írt súlyosabb következmény). Álláspontunk szerint a vezetői engedély visszaadásának indoka lehet továbbá az eljárás indokolatlan, olyannyira jelentős elhúzódnia, hogy az már meghaladja a járművezetéstől eltiltás várható, bírói gyakorlat által meghatározott időtartamát. Ezekben az esetekben a tisztességes eljárás elve követeli meg, hogy az ügyész vagy a bíróság elrendelje a vezetői engedély visszaadását.

Más kérdés, hogy mi ennek a döntésnek a formája. A Rendelet 36. § (8) bekezdése értesítést ír, amely talán megfelelőnek mutatkozik azokban az esetekben, ha az ügyész vagy a bíróság hivatalból észleli a vezetői engedély visszaadásának szükségességét, de semmiképpen sem elegendő akkor, ha erre vonatkozóan a terhelt vagy védője kérelmet terjeszt elő. E körben nem szabad szem elől téveszteni azt, hogy a terhelt olyan igazgatási intézkedés hatálya alatt áll, amely következményeit tekintve a járművezetéstől eltiltás büntetéssel azonos, és – amennyiben ez utóbbi az eljárás végén kiszabásra kerül – annak időtartamába is beleszámít. Ezért álláspontunk az, hogy a tisztességes eljárás alapelve megköveteli, hogy a vezetői engedély visszaadása iránt előterjesztett védelmi kérelmet az ügyész vagy a bíróság érdemben bírálja el, és arról – a jogorvoslat lehetőségét is biztosítva – határozati formában döntsön.

b) További problémát jelenthet a vezetői engedély elvételétől vagy leadásától számított idő járművezetéstől eltiltás időtartamába történő beszámítása. A Btk. 56. § (2) bekezdése rendelkezik arról, hogy a járművezetéstől eltiltás tartamába be kell számítani azt az időt, amelynek tartamára az elkövető vezetői engedélyét – a járművezetéstől eltiltásra ítéletét megelőzően – a bűncselekménnyel összefüggésben a helyszínen elvették, vagy azt a hatóságnál leadta.

A Btk. a Rendelet szabályaival összhangban a vezetői engedély elvételének vagy leadásának napját tekinti a beszámítást megalapozó időtartam kezdetének. Az elvétel időpontja egyértelmű, ennek körében különösebb bizonyításra nincs szükség, hiszen a terhelttel szembeni intézkedésről készült rendőri jelentés rögzíti az elvétel tényét, és rendelkezésre áll az átvételi elismervény is. A leadás napjának meghatározása sem jelent problémát, hiszen ha a vezetési jogosultság szünetelését elrendelő határozat alapján a terhelt a vezetői engedélyt az illetékes okmányirodában leadja, arról jegyzőkönyv vagy átvételi elismervény készül.

Előfordulhat azonban, hogy a terhelttől az ellenőrzésre jogosult szerv nevében eljáró személy nem veszi el a vezetői engedélyt, de később a közlekedési igazgatási hatóság a büntetőeljárással összefüggésben a vezetési jogosultságának szünetelését rendeli el és kötelezi őt a vezetői engedély leadására, erre azonban nem kerül sor, mert azt a terhelt időközben elveszítette vagy tőle azt ellopták.

A Btk. 56. § (2) bekezdésében írt szabály szigorú nyelvtani értelmezését tekintve csupán két esetben van lehetőség a beszámításra: egyfelől akkor, ha az elkövető vezetői engedélyt a bűncselekménnyel összefüggésben a helyszínen elvették, másfelől pedig akkor, ha azt az elkövető a hatóságnál – a dolog természetéből adódóan önként – leadta. A nyelvtani értelmezés keretei között tehát kizárt a beszámítás akkor, ha az elkövető a vezetői engedélyt elveszítette, és akkor is, ha azt tőle eltulajdonították, hiszen e kifejezéseket a törvény szövege nem használja, az elvesztés vagy az eltulajdonítás pedig szemantikailag nem vonható sem a hatóság általi elvétel, sem pedig a leadás fogalmai alá. A jogszabályban írt szavak jelentését alapul vevő rideg nyelvtani értelmezés az életben előforduló atipikus esetekben azonban méltánytalan elbíráláshoz vezethet.

Éppen ezért van szükség a Btk. 56. § (2) bekezdésének teleologikus értelmezésére. Magyarország Alaptörvényének 28. cikke akként rendelkezik, hogy a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvény-nyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak. Ezen értelmezési kötelezettséget szem előtt tartva arra a következtetésre juthatunk, hogy a beszámításnak helye lehet olyan esetekben is, amikor az elkövető azért nem tud eleget tenni annak a kötelezettségének, hogy a vezetői engedélyt a hatóságnál leadja, mert abban objektíve akadályozva van. A Btk. 56. § (2) bekezdésében írt, beszámításra vonatkozó szabály ugyanis azt a célt szolgálja, hogy utólag kiküszöbölje azt a hátrányt, amely azáltal áll be, hogy az elkövető még a jogerős bírósági döntés előtt korlátozva van abban a jogában, hogy járművet vezessen.

Ezt az értelmezést szem előtt tartva a járművezetéstől eltiltás időtartamába való beszámításnak helye lehet akkor is, ha valamely külső, személyétől független objektív ok miatt az elkövető nincs abban a helyzetben, hogy a vezetői engedélyt leadja.

Figyelemmel arra, hogy a Rendelet idézett előírásai szerint a vezetési jogosultság szünetelésére okot adó bűncselekmény elkövetése esetén a büntetőeljárás megindításának napjától szünetel az elkövető vezetési jogosultsága, a vezetői engedélyt ettől az időponttól nem használhatja, azt a hatóságnál le kell adnia. Ez azonban akadályba ütközhet akkor, ha a vezetői engedélyének nincsen birtokában. Ennek oka lehet egyfelől az, hogy azt tőle eltulajdonították, másfelől pedig az, hogy a vezetői engedélyt elveszítette.

Álláspontunk szerint e két eset a beszámítás szempontjából nem azonos megítélésű. Előbbi esetben ugyanis a közlekedési bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személy valójában bűncselekmény áldozata, olyan külső behatás éri más személy részéről, amelynek elhárítása vagy lehetetlen, vagy pedig az elhárítás – a lehetséges következményeit tekintve – tőle nem várható el. Ez esetben véltlen annak a helyzetnek a kialakulásában, amely miatt nem tudja leadni a hatóságnál a vezetői engedélyét. Ez nyilvánvalóan nem eshet a terhére, így a vezetői engedélye eltulajdonítása miatt – hatóság félrevezetése bűncselekmény elkövetésének terhe mellett tett – feljelentés időpontjától kezdődő időtartam járművezetéstől eltiltás büntetésbe való beszámításának van helye. Nézetünk szerint más a helyzet azonban akkor, ha az elkövető a vezetői engedélyét elvesztette. Ebben az esetben ugyanis az okmány mindenkit terhelő megőrzésének, illetve leadási kötelezettségének terhe mellett sem a megfelelő gondossággal járt el annak érdekében, hogy a vezetői engedélyt megőrizze. E legalább hanyagságában megjelenő felelősség az ő terhére esik, így a vezetői engedély elvesztése esetén beszámításra álláspontunk szerint nincsen lehetőség.

c) Fentebb már érintettük azt, hogy a meghatározott fajtájú és kategóriájú járművek vezetésétől való eltiltás esetén felvetődik a költséges utánpótlás problémája is. Ezzel azért szükséges foglalkozni, mert találkozhatunk olyan érveléssel, hogy az utánpótlásra kötelezés lényegét tekintve ugyanazon cselekményért egy újabb, a büntetőjogi jogkövetkezményt követő, ekként Alaptörvény-ellenes szankció.

Az utánpótlásra vonatkozóan a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (Kkt.) 18. § b) pontja tartalmaz előírást, mely szerint utánpótlásban kell részt vennie annak, akit a bíróság közlekedési bűncselekmény elkövetése miatt a járművezetéstől eltiltott. Eltérően tehát a szabálysértéssel összefüggésben alkalmazott járművezetéstől eltiltás intézkedéstől – amely esetén a hat hónapi időtartamot meghaladó eltiltás esetén kell részt venni az utánpótlásban –, bűncselekmény elkövetése esetén az eltiltás időtartama az utánpótlás teljesítésével kapcsolatban közömbös. A Kkt. 18. § (6) bekezdés a) pontja azonban úgy rendelkezik, hogy utánpótlásban nem kell részt vennie a járművezetőnek, ha az eltiltás csak járműkategóriára vagy járműfajta terjed ki, és az a vezetői engedély visszavonásával nem jár.

Nézetünk szerint az utánpótlás nem hozható összefüggésbe a büntetőeljárással, és az annak során alkalmazott szankcióval, így a járművezetéstől eltiltás kiszabása során e szempont nem vehető figyelembe. Az utánpótlási kötelezettség célja az, hogy a biztonságos közlekedést elősegítse, a bűncselekményt elkövető személy közlekedési kultúráját erősítse. Ekként tisztán igazgatási jellegű, a büntetőeljárástól független előírás. Ezt képviseli a Kúria is, amely egy eseti döntésében kifejtette, hogy nincs olyan jogszabály, amely megtiltaná egy jogcselekményre különböző jogterületek jogkövetkezményeinek egyidejű alkalmazását.¹⁰

¹⁰ Kúria Kfv.III.37.232/2016/7. szám (K-H-KJ-2016-647. bírósági határozat).